

CÂNTAREA BISERICESCĂ ÎN SERBIA MODERNĂ, SEC. XIX-XX

ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ У САВРЕМЕНОЈ СРБИЈИ, 19-20. ВЕК

Adrian Călin BOBA

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, România

“Aurel Vlaicu” University of Arad, Romania

diac_adrianboba@yahoo.com

<https://doi.org/10.63702/csembe.2024.1.7.89>

РЕЗУМАТ

Cântarea ortodoxă la unison, mai mult sau mai puțin cultivată în variante „naționale” similare în Grecia, Bulgaria, România și Serbia, a fost de multă vreme integrată nejustificat în domeniul muzicologiei istorice. Este o muzică vocală care, în ciuda regulilor liturgice precis reglementate, s-a format și cultivat încă din primele secole ale creștinismului și de-a lungul istoriei, în principal după principiile tradiționale transmise oral. Ca și alte practici muzicale sacre, se caracterizează printr-un sistem poetic și muzical specific, greu de înțeles dacă nu participi activ la procesul de interpretare.

CUVINTE CHEIE

cântarea ortodoxă; muzicologie; transmitere orală; muzica sârbească;

INTRODUCERE

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în concordanță cu tendințele predominante de a favoriza tot ceea

АПСТРАКТ

Једногласно православно певање, мање или више неговано у сличним „националним” варијантама у Грчкој, Бугарској, Румунији и Србији, одавно је неоправдано интегрисано у поље историјске музикологије. То је вокална музика која се, упркос прецизно регулисаним литургијским правилима, формира и култивише од првих векова хришћанства и кроз историју, углавном по традиционалним усмено преношеним принципима. Као и друге свете музичке праксе, карактерише га специфичан поетски и музички систем, тешко разумљив ако не учествујете активно у процесу интерпретације.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

православно појање; музикологија; усмени пренос; српска музика;

УВОД

У другој половини 19. века, у складу са преовлађујућим тенденцијама да се фаворизује све што би требало да

ce ar trebui să reprezinte națiunea sârbă, termenul de cântare bisericească populară sârbă a fost adoptat oficial ca suport pentru cântatul în stranele bisericii sârbe. Unii autori de studii despre acest mod de a cânta, datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea, au susținut că această tradiție vocală este autentică. Cei mai moderni au încercat să demonstreze că această tradiție era legată în rădăcinile ei de psalmodia bizantină, dar mai târziu a trecut prin transformări, adaptate la sentimentele oamenilor și ale oamenilor. Muzicologia sârbă a adoptat teoria, care nu a fost pe deplin dovedită, că practica cântării în biserica sârbă a fost stabilită în forma sa actuală la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, după marea migrație a sârbilor din Imperiul Otoman în Imperiul Habsburgic. (Boba, A. C. 2020, 63)

CÂNTAREA BISERICESCĂ ÎN SERBIA MODERNĂ, SEC. XIX-XX

Cu toate acestea, până astăzi, nu a fost efectuată nicio cercetare sistematică care să indice sau să marcheze legătura dintre cântarea bisericească sârbă și tradiția bizantină a cântului la unison din istoria recentă. O analiză comparativă a melodiilor monofonice sârbe și grecești din Octoih a arătat multe asemănări între aceste două tradiții, unele diferențe decurgând din natura diferită a notației muzicale neumatice și occidentale, precum și alte inconsecvențe rezultate din abordări complet diferite ale procesului de învățare. cântarea și interpretarea

представља српску нацију, званично је усвојен термин српско народно црквено појање као подршка певању на клупи српске цркве. Неки аутори студија о овом начину певања, који датирају још од краја 19. века, без икаквог аргумента су тврдили да је ова вокална традиција аутентична. Најсавременији су покушавали да докажу да је ова традиција у својим коренима била повезана са византијском псалмодиком, али је касније пролазила кроз самосталне трансформације, прилагођене народном и народном осећању. Српска музикологија је усвојила схватање, које није у потпуности доказано, да је пракса појања у српској цркви успостављена у свом данашњем облику крајем XVII и почетком XVIII века, после великих сеоба Срба у крајеве северно од Саве и Дунава, од Османског царства до Хабзбуршког царства. (Boba, A. C. 2020, 63)

ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ У САВРЕМЕНОЈ СРБИЈИ, 19-20. ВЕК

Међутим, до данас још увек није спроведено систематско истраживање које би указало или означило везу између српског црквеног појања и византијске једногласне певачке традиције новије историје. Упоредна анализа српских и грчких монофоних мелодија из Октоиха показала је многе сличности између ове две традиције, неке разлике које произилазе из различите природе неуматских и западних нотних записа, као и друге неподударности које су резултат потпуно различитих приступа процесу учења. певања и његовог

acestui la slujbele bisericesti, precum și influența directă a etosului popular și a repertoriului popular asupra cântării bisericesti (Firca, G). În secolele al XIX-lea și al XX-lea, profesorii care predau cântarea bisericască după reguli stricte în școlile teologice sârbe din secolele XIX și XX, s-au concentrat exclusiv pe pregătirea practică a elevilor lor, fără a oferi pregătirea teoretică pe baza sistemului de opt moduri. Aceeași metodă este folosită în perioada modernă, mult îmbunătățită, în care gândesc și sunt educați teologii sârbi. Criteriul prin care se apreciază și se evaluează măiestria cântului este cântarea corectă a unor modele melodice întregi, versuri sau replici ale întregului text (în cel mai bun caz). Pentru a simplifica metoda, se cântă după modul ales, într-un mod popular.

Consecința acestui „principiu formativ” în cântările bisericesti sârbe la unison este o urmărire mai mult sau mai puțin strictă a schemei prin care apar tiparele melodice. În analiza Octoihului alcătuit de Stevan St. Mokranjac, care a fost de departe cel mai important colecționar de cântec sacru sârbesc, Egon Veles credea că a descoperit cheia analizei notației neumaice și a cântării bizantine în general.

Așadar, stilul sârbesc de a cânta (în care formula melodică înlocuiește toți ceilalți parametri) a fost parțial „responsabil” și de abordarea metodologică inițială a școlilor românești de cântăreți bisericesci din Banat (Brie, M. 2004:89). Uzitarea formulelor melodice ale sistemului de opt moduri a fost mult timp în centrul cercetărilor

izvoђења на богослужењима као и директног утицаја народног етоса и народног репертоара на црквено појање. (Firca, G)

Наставници који су у 19. и 20. веку предавали црквено појање по строгим правилима (Црквено појање са правом) на српским богословским школама у 19. и 20. веку, фокусирали су се искључиво на практичну обуку својих ученика, без давања претходне теоријске основе система осам начина. Исти начин се користи и у модерном периоду, много побољшаном, у коме се мисле и образују српски теолози. Критеријум по коме се певачко мајсторство процењује и оцењује јесте правилно певање целих мелодијских образаца, на стихове или редове целог текста (у најбољем случају). Да би се метод поједноставио, пева се према изабраном модусу, на популаран начин. Последица овог „формативног принципа” у српским једногласним црквеним напевима је мање-више стриктно праћење схеме кроз коју се јављају мелодијски обрасци. У анализи Октоиха коју је саставио Стеван Ст. Мокрањац, који је био убедљиво најзначајнији сакупљач српске свете песме, Егон Велес је веровао да је открио кључ за анализу неумске нотације и византијског појања уопште.

Због тога је српски стил певања (у коме мелодијска формула замењује све остале параметре који Октоих чине сложеним песничким системом) делом био „одговоран” за почетни методолошки приступ румунских школа црквеног певања у Банату. (Brie, M. 2004:89) Детекција, класификација и опис мелодијских формула система осам модуса дуго је била у фокусу

muzicologilor din școlile teologice din Banat (Arad și Caransebeș) în sec. XIX-XX. (Boba, A. C. 2020, 96)

Deși activitatea muzicală în Serbia și Voivodina există încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, istoriografia muzicală sârbă susține că istoria lor a început cu Kornelije Stanković. Se crede că acest lucru se datorează faptului că, pe de o parte, istoria predecesorilor săi nu a fost suficient de cunoscută și, pe de altă parte, că Kornelije Stanković i-a depășit cu pregătirea sa profesională, așa că nu numai creația muzicală profesională începe cu el, ci de asemenea, o anumită direcție națională (în curs de desfășurare), care, așa cum vom vedea în istoria muzicii sârbe din secolul al XIX-lea, va începe să se dezvolte din ce în ce mai mult.

Muzica religioasă sârbă din Banat a cunoscut două direcții diferite de dezvoltare. Pe de o parte, muzica strict bisericească dezvoltată în cursul ei firesc, a creat o muzică specifică, cu multe elemente interesante, despărțită oarecum de originea ei bizantină, în cadrul unor reguli, caracterizate printr-un anumit stil de interpretare. În Banat, această muzică se numește Karlovačko pojanje, așa-numitul cânt bisericesc popular (cânt popular bisericesc), folosit atât de către oamenii educați, cât mai ales de către oamenii de rând.

Cântecul bisericesc de Karlovac a fost înregistrat pentru prima dată în formă scrisă modernă de compozitorul sârb Kornelije Stanković (1831-1865). Personalitatea lui Stanković este semnificativă pentru noi, mai ales datorită faptului că a fost primul

истраживања музиколога из центара теолошког образовања у Банату (Арад и Карансебеш) у XIX-XX веку. (Boba, A. C. 2020, 96)

Иако музичка делатност у Србији и Војводини постоји од прве половине 19. века, српска музичка историографија тврди да је њихова историја почела од Корнелија Станковића. Сматра се да је тако јер, с једне стране, историја његових претходника није била довољно позната, а с друге стране, што их је Корнелије Станковић својим стручним усавршавањем превазишао, па од њега не почиње само професионално музичко стваралаштво, али и изванстационални (текући) правац, који ће, као што ћемо видети у историји српске музике од 19. века, почети све више да се развија.

Српска верска музика из Баната доживела је два различита правца развоја. С једне стране, строго црквена музика се развијала својим природним током, настајала је специфична музика, са много занимљивих елемената, али временом и помало одвојена од византијског порекла, у оквиру одређених правила, коју карактерише одређени стил извођења. У Банату се ова музика назива Карловачко појање, јер је такозвано народно црквено певање (црквено-народно појање), како од образованих, а још више од обичних људи.

Карловачку народну црквену песму први је забележио у модерном писаном облику српски композитор Корнелије Станковић (1831-1865). Представљао је истакнуту личност српске музичке историје. Станковићева личност је за нас значајна,

cercetător care s-a ocupat în mod deosebit de salvagardarea și valorificarea cântului bisericesc din Sremski Karlovci. În 1864, cu un an înainte de moartea sa, a treia parte a operei sale a fost tipărită sub titlul Cântarea bisericască ortodoxă la poporul sârb, o lucrare de cercetare de o importanță deosebită pentru urmașii săi. Istoria muzicii corale sârbe începe în secolul al XIX-lea cu lucrările lui Kornelije Stanković. (Demenescu, L. V. 2008:37)

O mare parte din activitatea muzicală a lui Stanković este dedicată muzicii bisericesti. Aceste creații au fost rezultatul șederii lui la Sremski Karlovac și nu sunt doar o lucrare melografică. După ce a notat toate cântările care se cântă pe tot parcursul anului cu sărbătorile corespunzătoare, Stanković le-a armonizat și le-a adaptat pentru un cor mixt (chiar și cele care, de regulă, sunt cântate de preoți la unison). Dar armonizarea tuturor acestor cântări a fost într-adevăr o lucrare de pionierat, pentru că până atunci practica muzicală se limita numai la transmiterea orală și la cântatul la unison.

CONCLUZII

Cântarea ortodoxă unison, mai mult sau mai puțin cultivată în soiuri „naționale” similare în Grecia, Bulgaria, România și Serbia, a fost de multă vreme integrată nejustificat în domeniul muzicologiei istorice. Este o muzică vocală care, în ciuda regulilor liturgice precis reglementate, s-a format și cultivat încă din primele secole ale creștinismului și de-a lungul istoriei, în principal după principiile

posebno због чињенице да је он био први истраживач који се дефинитивно бавио приближавањем и капитализацијом црквеног појања на клупи у Сремским Карловцима. Године 1864, годину дана пре његове смрти, штампан је трећи део његовог дела под називом Православно црквено појање у српског народа, истраживачко дело од посебног значаја за његове потомке. Историја српске хорске музике почиње у 19. веку делима Корнелија Станковића. (Demenescu, L. V. 2008:37)

Велики део Станковићеве музичке делатности посвећен је црквеној музици. Ове творевине су насталетокм боравка у Сремским Карловцима и нису само мелографско дело. Записавши све напеве које се певају током целе године уз одговарајуће славе, Станковић их је усагласио и прилагодио за мешовити хор (чак и оне које, по правилу, певају свештеници у један глас). Али усаглашавање свих ових напева заиста је било не само пионирско дело већ и велика уметност, јер је до тада музичка пракса била ограничена не само на усмено преношење већ и на једногласно певање.

CONCLUSIONS

Једногласно православно певање, мање или више неговано у сличним „националним” варијантама у Грчкој, Бугарској, Румунији и Србији, одавно је неоправдано интегрисано у поље историјске музикологије. То је вокална музика која се, упркос прецизно регулисаним литургијским правилима, формира и култивише од првих векова хришћанства и кроз историју, углавном по традиционалним усмено преношеним

tradiționale transmise oral. Ca și alte practici muzicale sacre, se caracterizează printr-un sistem poetic și muzical specific, greu de înțeles dacă nu participi activ la procesul de interpretare. (Demenescu, L.V. 2009)

принципима. Као и друге свете музичке праксе, карактерише га специфичан поетски и музички систем, тешко разумљив ако не учествујете активно у процесу интерпретације. (Demenescu, L.V. 2009)

BIBLIOGRAFIE • ЛИТЕРАТУРА

- Boba, A. C. (2020). Muzica bisericească sârbească din Banatul istoric, Timișoara, România: Editura Eurostampa, 63
- Boba, A. C. (2020). Muzica bisericească românească din Banatul istoric, Timișoara, România: , Ed. Eurostampa, 97
- Brie, M. (2004). *Muzica bisericească la români până la sfârșitul sec. al XVIII-lea*. Preliminarii, în "Orizonturi teologice", an V, nr. 2, Oradea, 2004, 89
- Demenescu, L. V. (2008). *Unele considerații cu privire la originea și evoluția muzicii bisericești din Banat*. Retrieved from: *Studii de istorie a Banatului*, Timișoara, România: Editura Universității de Vest din Timișoara, 37
- Demenescu, L. V. (2009). *Cântarea de strană bănățeană în contextul istorico-geografic după secolul VII* Retrieved from: Festivalul Internațional de Film Documentar Turistic și Religios „CARAIMANFEST”, Bușteni
- Firca, G. *Muzica bănățeană de tradiție bizantină*. Retrieved from crestinortodox.ro